

D. Ramaseter Róbert
 Budapest
 2. sz. 2. sz. 8.

UJ KELET

ZSIDÓ POLITIKAINAPILAP

Kolozsváron hirdetések a

Rudolf Mosse S. A.

Str. Bog. Maria No. 33. Tel. 4-13

és a

LLOYD EXPRESS

Str. Gela No. 20. Telefon 14-55

hirdetési irodák vesznek fel

X. évfolyam 118. szám

1929 Május 19 Szerda

1929. évi I. j. 19.

Bethlen szinváltozása

Írta: Marlon Ernő

A mai európai politika vezető egyéniségei között gróf Bethlen, Magyarország miniszterelnöke kétségtelenül egyike a legmarkansabb jelenségeknek. Kis országok államfőiről talán egyedül Brătianu Ionel örvendett az európai areopagon olyan tekintélynek, mint Bethlen István. Annál figyelemre méltóbb ez, mert Bethlenről még legjobb barátai sem állítják, hogy lángelme, nem művésze sem a szónak, sem az írásnak, nem rendelkezik kifejezett vezéri kvalitásokkal, inkább magabazárkozó, természet, akinek egyéniségében semmi lágy-ság, semmi melegség nincsen, aki mielőtt Magyarország kormányának élére került, egy szürke erdélyi mágnás volt, aki saját társadalmi körében sem örvendett általános szimpátiának. És ennek a látszólag közönséges embernek mégis sikerült nemcsak szűkre szorított hazájában, de világpolitikai relációkban is szokatlan tekintélyre és megbecsülésre szert tennie. Mivel magyarázható ennek a sikernek titka?

Bethlen rendelkezik bizonyos képességekkel, amelyek a politikában fontosabbak tehetségnél és zsenialitásnál, olyan képességekkel, amelyek alkalmassá tették őt arra, hogy ellenfeleit sorra legyűrje és megszelídítse és nimbusszal övezze saját személyét. Bethlen rendelkezik a politikus három legfőbb erényével: szívós, tavasz és óvatos. Sohasem bocsátkozott nyílt harcba és mint ügyes stratégia, ellenfeleit előbb kifárasztja és csak azután számol le velük. Szentvédélyek nélkül, hideg agylevővel és céltudatosan intézi minden dolgát, senkit sem enged magához tulkolhat, de nem is viszi könnyűtörésre a dolgokat. Szívesen tesz engedelményeket, szívesen köt kompromisszumot, ha ezzel egy ellenfélből szövetséget csinálhat. A magyar zsurnalisztika nem egyszer tisztelte meg őt a „szifon” jelzővel és Bethlen tudatos szifon, aki érzi, hogy ebben a titokzatos fogásban, ebben a begombolkozásban rejlik a legnagyobb ereje. Bethlen az az ember, aki tisztában van képességeinek határaival és azt amije van, ökonomikusan használja fel.

Ezzel a mérsékelt, konzervatív, de a civilizatorikus haladás iránt kellő érzéket mutató politikával sikerült Bethlennek Magyarországot kiemelni kaotikus helyzetéből és a látszólagos konszolidáció vizeire vinni. Azért csak látszólagos ez a konszolidáció, mert sem gazdaságilag, sem lelkileg nem sikerült még a tényleges szanalást megteremteni, amit azonban korántsem lehet egyedül Bethlen terhére róni, mert ennek a konszolidációnak utjában sokkal hatalmasabb erők állottak.

A külpolitikában Bethlen ugyanazokat a stratégiai eszközöket alkalmazta, mint a belpolitikában. Mindenekelőtt szövetségeseket keresett, hogy kiemelje az országot végzetes izoláltságából és így beiktassa a nemzetközi élet vérkeringésébe. Szívós következetességgel dolgozott az olasz-magyar barátság kiépítésén és Angliában is sikerült befolyásos körök szimpátiáját Magyarország felé irányítani. Ugyanakkor azonban, amikor szövetségeseket keresett, nem feledkezett

A belgrádi bíróság már előre elhatározta, hogy Radics István és Radics Pál gyilkosát nem itéli halálra

A legtöbb külföldi lap tudósítót kizárták a tárgyalásról. Se Radics özvegye nem jelent meg Rakics bünperének tárgyalásán, se egyetlen horvát. A bíróság vigyáz, hogy „politika” ne kerüljön szóba a tárgyaláson

Belgrád, május 28. Tegnap kezdődött el Radics István és Pál gyilkosának, Rakics Punisa képviselőnek bünpere a szerb fővárosban. A tárgyalásra feltűnően kis termet választottak aminek nem lehet más célja, csak az, hogy a nyilvánosságot a tárgyalásról lehetőleg kizárják. A tárgyalóteremben különben sem lehet látni a Radics részéről érdekeltek közül senkit.

A tárgyalás elején felolvassák Radicsné levelét, melyben elmondja hogy nem támaszt férje gyilkosával szemben magánjogi igényeket s a belgrádi tárgyalás különben sem érdekli őt. Ezután néhai Radicsnak egy levele került felolvasásra melyben ez hangzott, hogy tudomása van arról hogy ellene revolveres merényletre készülnek. Rakics, aki nagyon jó színben esu elegánsan jelent meg a teremben, a jogos önvédelem címén próbál védekezni.

Külföldi tudósítók előtt nyilvánvalónak látszik, hogy a jugoszláv igazságtügyi hatóságok mindent megtesznek, hogy a politikáról a tárgyaláson ne ke-

rüljön szó. Már pedig egy ilyen nyilvánvaló politikai büntett tárgyalásáról a politika kihagyása annyit jelent, hogy a bíróság nem engedi azt sem, hogy teljes világosság derüljön a gyilkossági ügyre.

London, május 28. A Times kiküldött munkatársa tudósítást küldött lapjának a Belgrádban tegnap reggel megkezdett politikai bünper tárgyalásáról. A tudósító cikke szerint a jugoszláv igazságtügyi hatóságok szándékosan korlátozták a politikai bünper tárgyalásának nyilvánosságát. A tárgyalás 35 védő részvételével folyik és számos belső és külföldi újságíró tartott igényt a tárgyaláson való megjelenésre. Ez okból a nagyszámú érdeklődő csak igen csekély töredékét boesátották be a tárgyalási terembe. A jugoszláv igazságtügyi hatóságok elkerülendően tartják a politikai izgalmaikat ezen a főtárgyaláson. E szándékuk elérésében feltétlenül nagyban elősegíti a hatóságokat az a körülmény, hogy sem a meggyilkolt képviselő hozzátár-

tozó, sem a merényletnél súlyosan megsebesült skupcsinai tagok és egyáltalán egyetlen horvát sem jelent meg a tárgyaláson.

Tegnap a délután folyamán ismertették a bíróság előtt a Radics bekövetkezett halála után írásba foglalt orvosi szakvéleményt. Az orvosok megállapítása szerint Radics István augusztusban bekövetkezett halála nem áll közvetlen összefüggésben a júniusi skupcsinai merénylettel, de tagadhatatlan, hogy a golyó a halál előidézésének egyik komponense volt.

A Daily Telegraph munkatársa a várható ítéletről forgalomba került kombinációkat táviratozta meg lapjának. Legvalószínűbbnek látszik belgrádi jól informált körök előtt az hogy Rakics Kunisa szabadságvesztés-büntetést kap s ennek kiszabásánál figyelembe fogják venni fődíhetlen előéletét és a vizsgálati fogságot feltétlenül be fogják számítani. Belgrádi jól informált körök szerint szó sem lehet arról, hogy Kunisa Rakicsot halálra ítélnék.

meg arról sem, hogy ellenfeivel és szomszédaival is normális viszonyokat teremtsen és mindent elkövetett, hogy ezeknek az ellenfeleknek gyanúját és bizalmatlanságát eloszlassa. Külpolitikai kijelentéseiben bámulatosan óvatos és kimért volt és az elmúlt nyolc esztendő alatt mégcsak véletlenségből sem szölte el magát egyetlen egyszer sem. Nyilatkozatai úgy hatottak, mintha semmi közösséget nem vállalna azokkal a célokkal, amelyek a magyar kedélyeket izgatják, mintha minden, ami Magyarországon a revízió és integritás körül történik, számára csak felelőtlen, sőt komolytalan megnyilatkozások sorozata volna. A nyolc év folyamán egyetlen beszédében sem vállalt közösséget ezekkel az akciókkal. Ezzel a magatartásával sikerült is olyan körök bizalmát megnyernie, különösen Franciaországban és Angliában, amelyek azelőtt ridegen elzárkóztak minden magyar ügy előtt.

E nyílegyenes irányokat mutató politikai mult után mondotta el Bethlen gróf vasárnapi szoboravató beszédét, amely egyenesen forradalmi szakítást jelent ezzel a politikával. A vasárnapi beszéd nyílt és leplezetlen irredenta manifesztáció volt, amely az ezeréves határok mellett tört lándzsát. Szépités és kertelés nélkül mondotta el mindezeket Bethlen, anélkül, hogy a szokásos diplomáciai hátsó ajtókat nyitva hagyta volna. Az európai politikusok számára élénk fejtevést fog okozni Bethlen hirtelen szinváltozása és előreláthatólag hosszú ideig fogja, különösen kisantant körökben, élénk pour-parlé tárgyat képezni az a szoboravató beszéd. Nincs kizárva, hogy diplomáciai jegyzékváltás is lesz.

Véleményünk szerint azonban Bethlen figyelemreméltó beszédének nem annyira külpolitikai, mint belpolitikai okai voltak. A mai európai konstellációban ez a beszéd inkább megdöglőtlenné, elhamarkodottnak mondható, mint bölcsnek és diplomatikusnak. Márpedig Bethlen ok nélkül nem tesz ilyesmit. Bethlen nagyon jól tudja, hogy külpolitikai szempontból csak bonyodalomra ad okot, ha az ezeréves határokról beszél és tudja azt is, hogy belátható időn belül még kísérlet sem történhet ennek megvalósítására. Hogy mégis megtette kijelentéseit, ez egyedül a belső magyar pártviszonyokra vezethető vissza és arra a szituációra, amelyben ma Bethlen van.

Nyílt titok, hogy Bethlen pozíciója az utóbbi években fokozatosan meggyöngült. A legitimisták már régóta kimondott ellenfelei a miniszterelnöknek, aki egyre határozottabb ellenállást mutatott a Habsburg-restauráció gondolatával szemben. Ugyanacsak nyílt ellenfelei voltak a szélsőséges fajvédők akiket nem elégitett ki a Bethlen-rezsim mérsékelt fajvédelme. Bethlen legerősebb bázisa az ugynevezett szabad királyválasztók tábora volt, amely az egykori kiskazdákból és a különböző keresztény pártokból tevődött össze. Ez a tábor azonban az utóbbi évek során egyre pozitívabb és aktívabb revíziós politikát hirdetett és türelmetlenül várta Bethlen nyílt állásfoglalását. Bethlen azonban még nem látta erre elérkezettnek az időt és ez élénk elégedetlenséget váltott ki a szabad királyválasztók táborában. Suttogni kezdték, hogy Bethlen nem is hívja a revíziókat nem érez együtt a saját ma-

gyar szívekkel és hogy saját pozícióját és lehetőségét a külföld felé fontosabbnak tartja a magyar vágyaknál és magyar fájdalomknál.

Bethlen végtelenül finom politikai szimatjával megérezte ezt a hangulatváltozást és hamarosan átlátta hogy ha valamilyen irányban nem szögezi le magát, csakhamar tábor nélkül marad és kicsuszik alóla a hatalom bázisa. Hiszen kifejezett pártja Bethlennek sosem volt, csak lavírozott a pártok fölött. Bethlen tehát, hogy helyzetét megmentsse, fejest ugrott az irredentizmus vizébe. Kalkulációja igen egyszerű volt. Az európai nemzetközi helyzet ma elég szilárdnak látszik ahhoz, hogy egy ilyen beszéd fel nem boríthatja azt. Komoly konfliktus nem lehet belőle. A legsúlyosabb következmény egy diplomáciai jegyzékváltás, amit végeredményben el lehet viselni. Ezzel szemben befelé alaposan megszilárdíthatja helyzetét, ha megnyugtítja az elégedetlenkedőket és meglobogtatja előttük sajtó vágyak szivárványképeit. Magyarországon örömtűzek gyultak ki és Bethlen hatalma ismét teljes fényében ragyog.

Most már csak az a kérdés, vajjon nem esett-e hiba a kalkulációba. Egy igen kiváló magyar politikus, Rassay Károly, mely aggodalmának adott kifejezést a szoboravató beszéd várható következményei tekintetében. Nem lehessen tudni, vajjon nem veszíti el Bethlen a vámon, amit a réven nyert. Az európai békét nem szolgálta ez a manifesztáció, időszerű sem volt. És Isten a megmondhatója, vajjon Magyarország hasznát fogja-e venni.

us 28.
 model-
 zotikus
 ó ar-
 apszalon
 Ferd. 8.
 Pana-
 óra alatt
 észlnek.
 Kristály-
 szerezplő:
 20 és 10
 nyel:
 uei 3 es-
 budapesti
 érkezett
 nagyobb
 művésze
 rdót. A
 Berlin-
 kreálta.
 anyagi
 Jucit
 lozsvárna
 este kezdi
 rőtj a he-
 lép föl
 ad őszén
 és olyan
 előadást
 e a Ma-
 bucsuföl-
 Csiká-
 ak, hogy
 nagy
 ai nehé-
 kintettel,
 igazga-
 egy pár
 raf. Jo-
 odni.
 ro.val a
 rota Gar-
 a Kris-
 erül hol-
 azinhá-
 bo ma a
 egészen
 asig fog-
 az moz-
 ha meg-
 A film
 minden
 re 30, 20
 SEK
 tagabb
 50 lej.
 zemény.
 jelgés
 ó bélyeg
 250 lej.
 (Előpatak)
 kőser ve-
 Erdeklődi
 Válcso
 1560
 Ppitz-fal-
 Érdek-
 ana-fürdő,
 szórniél.
 belváros-
 nagy úres
 us elsejára
 kladóba
 ry szépen
 szoba Fo-
 at 86. szám
 egában.
 kót (80)
 el iskolai
 el, román-
 et nyelv-
 elvezz a
 al Hiltel-
 Clej. Aján-
 onyítvány-
 az igaz-
 kildendő.
 44-ben

Letették a KKL Jeruzsálemi házának alapkövét

Pészach első felünnepén Ruchaviában, Jeruzsálem egyik új városnegyedében nagy ünnepekre gyűltek össze a zsidó testületek képviselői. Ezen a napon fektették le a Keren Kajemet központi székházának az alapkövét.

A világos napsütés és a gyönyörű kilátás a várost szegélyező hegyekre meleg és ünnepélyes hangulatot teremtett. Cionista zászló lengett a sátor fölött, amely a meghívott vendégek részére készült. Az építendő székház kiállított modellje mindenki ben esodálkozást váltott ki.

Ussischkin, a Nemzeti Alap elnöke nyitotta meg az ünnepélyt. Beszédében kifejtette, hogy a KKL, amely mindig másokról gondoskodik, ez egyszer saját számára épít. Ahogy a zsidók hosszú évekig vártak, amíg nemzeti épületeket — a templomot — felépítették, úgy a Keren Kajemet is évekig várt házának felépítésével. Legyen ez a ház is — folytatta — szimboluma a zsidó nép felszabadulásának és újjászülésének. Ée árasza a szabadság üzenetét szerte a szétszórt zsidóságban. Három szent dolog egyesül ezen a napon. A szent város, Jeruzsálem, a szent idő, pészach és a szent cél, a föld megváltása.

Beszéde végén Ussischkin felolvasta a pergamen szövegét, amelyet az alapkö alá helyeztek:

„Alapítási okirat a Keren Kajemet házának alapkövetélehez — örök megemlékezésként Nisan 15-én, pészach első felünnepén, a szabadság és a megváltás ünnepén, a világ teremtésétől számított 5689-ik esztendőben, 1849-ik évvel templomunk lerombolása és 32 évvel az első bázeli cionista-kongresszus után, a Balfour-deklaráció 11-ik évében fektették le a Keren Kajemet Lőjzaráél házának alapkövét, amely egy szárnyát fogja alkotni a cionista intézményeknek, Exekutíve, Keren Hajjeszód és Keren Kajemet székházának a KKL földjében, Ruchaviában, a King Georg és Sámuel Hamnagid utcák sarkán. Legyen ez a ház Isten segítségével erőforrása a KKL céljainak megvalósításához és forrása az áldásnak, népünk újjászülésénél és földünk megváltásánál!”

Ussischkin felszólított 12 zsidót, hogy vele együtt 13-an a törzsek nevében az alapítási okmányt írják alá és egy-egy követ helyezzenek le. Colonel F. H. Kish az Exekutive képviselője előtt sönök írta alá a pergament és a következő beszédet tartotta:

„Szimbolomot látok abban, hogy először a Keren Kajemet házának alapkövét fektetik le, mert minden munkánk alapköve a föld megváltása kell legyen. Emelkedjék magasra ez a ház

és a munkából, amely kiindul belőle, fahadjon áldás az egész zsidó népra.”

Leib Jaffe a Keren Kajemet és a Keren Hajjeszód szoros kapcsolatáról beszélt, méltatta Ussischkin munkásságát és azal fejezte be a beszédét. — „Adja az Isten, hogy Ussischkin, aki álmodott és alkotott, büszkeséggel tekinthesen vissza életének munkájára. Megadott neki, hogy lássa a föld megváltását, az ország épülését és lát-hassa összes kívánságainak megvalósulását.”

Báró Edmond de Rotschild nevében Frank írta alá a dokumentumot és megható szavakkal gratulált a KKL-nek és különösen Ussischkinnek.

A Joint elnöke, Warburg Félix örömeinek adott kifejezést, hogy a Jewish Agency kibővítésével új lendületet vesz az országépítés. Reméli, hogy módjában lesz nemcsak az alapkövetélnél, hanem a székház felavatásánál is résztvenni.

A következő szónok az amerikai cionisták elnöke, Louis Lipsky volt. Utá-

na a kanadai cionista szervezet alelnöke, Gelber beszélt. Palesztina képviselő: Mordechaj Hille Hakkóhén (Telaviv egyik alapítója), Zachowitzky, a telepések, Eliezer Joffe (a Keren Kajemet telepéseinek megbízottja), akik mind aláírták az okiratot.

Dr. I. L. Magnes, a héber egyetem rektora, akit Ussischkin „Efraimmal”, népének hű gyermekével hasonlított össze, az egyetem nevében írta alá a pergament. „A kultúra és a föld — édes testvérek és amint nincs Tóra kenyér nélkül, úgy nem képzelhető el a népi kultúra sem, ha az nem gyökerezik a földben. Reméli, hogy az alapkövek mint ékkövek, mint drágakövek fogják megvilágítani a zsidóság lelkét.

Az alapítási okmányt utolsónak Ussischkin írta alá, amint ő mondta, Benjamin törzsének (Keren Kajemet) nevében, amely, ha gyenge is volt, felépítette a templomot. Hivatkozott népünk két vezérére, akik Benjamin (Theodor) Herzl és Benjamin (Edmond) Rotschild voltak.

A kövek lehelyezése után Kvarin kántor a Hallélból recitálta: a kö, amelyet az építők eldobtak, utjelző kö lett.

Bernard Shaw, Tunney, Richard Strauss társaságában a brioni szigeten

Beszélgetés Hargitay Bertalan vezérigazgatóval kétheti nyaralás örömeiről és kellemetlenségeiről

Hargitay Bertalan, a kolozsvári Erdélyi Bank és Takarékpénztár Rt. vezérigazgatója legnap érkezett vissza a brioni szabadságáról, amelyet a brioni szigeteken töltött. Az alábbi beszélgetés ebből az alkalmából jött le köztem és a vezérigazgató között:

— Van szerencsém, vezérigazgató ur, engedje meg, hogy visszaérkezése alkalmából üdvözöljem... hogy telt a szabadság?

— Foglalkon helyet szerkesztő ur, nyugton rá! Mivel szolgálhatok?

— Most érkezett vissza a Brioni-szigetéről. Az olasz horizont napfényes színeiről gyakran álmodozom én is... Nem vagyok irigy, tudom, megérdemelte azt a kis pihenést az azul-szigeteken. De az én hátam mögött is áll egy-két robotos esztendő, a gazdasági viszonyok azonban az én nyaralásomnak befűtöltek. Most behunom a szemem — vezérigazgató ur — beülök ebbe a puha fotóbjé és arra kérem, vezessen el a brioni szigetekre, hadd élvezzem én is a kora-nyári átülés zavartalan boldogságát.

A képelet szárnyán

— Milyen impressziók érdeklik, szerkesztő ur?

— Minden, az expresszvonat lágy ringatása, az Adriai tenger decens személyszállító gőzösei, az új és ismeretlen parfümillata, minden, minden érdeklik!

— Elragadja a fantáziája, szerkesztő ur. Az utazás kényelmetlen, a vámvizsgálatok idegessé teszik az embert, a parfümillatok elszállnak, mint a cigarettá füstje. Üzletember vagyok és csak gazdasági impressziókról beszélhetek. Ha ezek érdeklik, szívesen...

— Hát jó, legyen közgazdaság.

— Az első meglepetés, amely utazásom alatt ért, a Nagykanizsa és Trieszt közötti uton történt a jugoszláv átutazási vizummal kapcsolatban. Jugoszlávia egy praktikus rendszert vezetett be, az átutazási vizumokat utazás közben a vasuton is meg lehet szerezni. Véletlenül egy magyarországi kollégával utaztam együtt, aki mindössze tíz

dinárt fizetett a vizumért, míg tölelem ugyanakkor, ugyanezért a vizumért 142 dinárt követelt a vám-tisztviselő. Amikor ezt a szembeötölő aránytalanságot kifogásoltam, a vám-tisztviselő megmagyarázta, hogy Jugoszlávia és Magyarország között kölcsönös egyezmény van, amely a vizumok díját egészen minimális összegben állapítja meg, ezzel szemben — minthogy Romániának nincsen hasonló egyezménye Jugoszláviával — a román állampolgárok részére a vizum díja változatlan.

Fogát fogért

— A tanulság?

— A tanulság ebből az, kedves szerkesztő ur, hogy a mi kormányunknak is egyezményt kellene kötnie Jugoszláviával, mert az mégis csak különös, hogy a „szövetséges állam” polgára tizenkétszer nagyobb vizumdíjat fizessen, mint a háboru alatti volt ellenséges állam polgára. Egyébként egy másik kellemetlen meglepetésben is részem volt, ez Triesztben történt, visszautazásom alkalmával. Az olasz vám-tiszt rendkívül előzékenyen és percek alatt intézte el az osztrák, magyar, német, jugoszláv utasok utleveleit. Amikor az én román utlevelemre került a sor, egész sereg kérdést intézett hozzám, hova utazom, mit keresem Olaszországban, miért utazom Budapesten át és így tovább. Mintán mindezekre a kérdésekre megfeleltem, tallakított a vonatról. Természetesen tiltakoztam ezen elbánás ellen, mire egy nonszalanussal ezt felelte:

— Ez vegzálas? — hiszen magunknál Romániában sokkal jobban vegzálják az idegen utasokat. Majd, ha ott is előzékenyek lesznek az olasz utasokkal szemben, akkor mi sem fogjuk molesztálni a romániai utazókat.

— A tanulság, vezérigazgató ur?

— Udvariasság, udvariasság az egész vonalon! Igaz ugyan, hogy a határálmásokon némileg már javultak a viszonyok nálunk is, azonban a nyugati hatósági közegek előzékenységtől, udvariasságtól még messze vannak a mi tisztviselőink.

— Igaza van, vezérigazgató ur, az udvariassággal még egy kissé gyenge

lábom állunk... azonban előbb gazdasági impressziókról tett említést.

A haldokló Trieszt

— Triesztben ért az első családás. A város és a kikötői rész olyan lett, mint egy jó közepes provineváros. A háboru előtti nagy forgalomnak nyoma sincs. A város maga füstös, az utcák ragyognak, de az üzleti életnek alig van nyoma. Jellemzősül: a háboru előtt Triesztben 200 ezer hajómunkás dolgozott, ma ezeknek a száma alig huszezer és az Európa felé gravitáló hajórákó-mányok elkerülnek az olasz kikötőt és főleg a németországi kikötőkben rakódnak. De ez már politika... Az olasz ipar és kereskedelem helyzetéről egyébként nem volt alkalmam bővebb impressziókat szerezni, csupán a mezőgazdaságnál figyeltem néhány praktikus és követésre méltó rendszert. Mussolini ügylészik a mezőgazdaság fokozottabb protekcionálását határozta el a termelés fokozása érdekében. A kormány ingyen műtrágyát ad a kisbirtokoknak, a nagybirtokok pedig önköltségi árban kapják. Ezenkívül különböző prémiumok szolgálják a többtermelés fokozásának célját.

— Milyenek a megélhetési viszonyok?

— A nép szélesebb rétegeiben — értesítéseim szerint — egész sereg szociális intézkedés és munkaalkalmak megteremtése teszik könnyebbé az életet. Az idegenek számára is meglepően olcsó az olaszországi élet. Brionban például, tengerre nyíló erkélyes, valasztékos izléssel berendezett első emeleti szoba pénzálval együtt 70 lirába kerül, ami alig ötszáz lejnek felel meg. Nem csoda tehát, ha az idegenek különösen angolok, előszeretettel keresik fel az olasz fürdőket.

Shaw, Richard Strauss társaságában

— Nevezetességek?

— Brionban például Bernhard Shaw, felesége, egy tiszteletreméltó matróz és fia, valamint Tunney, a boxolás világbajnokának társaságában. Ezenkívül Richard Strauss, Szigeti, a londoni hegedűvirtóuz és Lengyel Menyhért, az író nyaralnak még Brionban.

— Volt alkalmam vezérigazgató urnak Bernhard Shaw-al közelebbi érintkezébe kerülni?

— Sajnos, nem. Meglehetősen zárkózottan él az öreg ur és Tunney kivül alig lehet más társaságában látni. Ettől eltekintve bőven volt alkalmam megfigyelni Shaw életmódját. Érdekes, hogy mielőtt tudtam volna, hogy kocsoda helyesebben azt, hogy Shaw és családja ünnek a Brion-szálló éttermeinek egyik sarokasztalánál, feltűnt sákr, rendkívül előkelő és korát meghazudtoló mozgékonyasága. Szemeiből végtelen okosság és valami frapperó derűs bölcsesség sugárzik, úgy, hogy az ismeretlennek is éreznie kell, hogy egy nietschei „Übermensch”-ei áll szemben. Nem hiszem, hogy mostanában sokat dolgozna, mert reggeltől estig együtt lehet látni Tunneyvel, aki egyben rendes golfpartnere is.

— Shaw felesége és fia?

— A felesége, mintha az idők folyamán nemcsak asszimilálódott volna, hanem teljesen egybeforrott volna Shaw egyéniségével. Mintha nem is férj és feleség volnának, hanem édes testvérek. A fiáról keveset mondhatok. Külsőjéről itélve nem fogja követni apját a halhatatlanság útján.

— Szóval epigon...?

— Azt nem mondtam, szerkesztő ur.

— És most, vezérigazgató ur...?

— Pihent erővel, egy pár kedves impresszióval gazdagabban, jöhettek megint a dolgos hétköznapiok...

Pogány Marcell

A VILAGHIRŰ

Marcel Guerlain

illatszergyár

PARIS

közi, hogy semmi közössége nincs azokkal a cégekkel, amelyek nevével vissza-díve, cikkeiket neve alatt árusítják.

MINDEN EREDETI

Marcel Guerlain készítmény egy a vezér-képviselő által aláírott és le-bélyegzett az eredetiséget igazoló ellenőrző szeptémet tartalmaz. Csakis speciális szaktüzetekben kaphatók.

Amerikai mintára férfiöltöny vasalás 15 perc alatt 30 Lei Czinknél, Cluj.

let tud. hulláma le. Az o mas pan ta kerül nipotens előtt a kolozsv háromez jánkna ránykró talán m mint a Jánosna ványra tőség vo köterjessz magában naponta zációna Taar-üg dezés og

többmi

melibe

Coltesc

amely

indult

Még 19

Érnihály

odorescu

gott el a

köt sulyo

tott hatá

tárendőr

felnyitása

emberei a

re bukkat

A két b

mertöm

Tralan

bevallotta

jegyek

és hogy

rescunak,

A vallatá

hogy Ha

csempésze

tott vas

hogy ezek

ki részere

tőle megt

att az elj

tatták Ha

dossziéját

kolozsvár

A titok

pészcs els

dött. A k

nősköpen

gal kezelt

rendről

egy év le

panama,

vári CFR

panamából

feltűnően

is kiterje

Coltescu

nek akt

gyökere

akadtak

elfelejték

Kiderül

ből átv

Coltescu

A külön

sem a kol

te a felj

ségnél, a

egy mind

namával

tatott vas

hálózó je

Colțescu kezén tüntek el a milliárdos vasuti jegycsalás aktái?

A Taar-Colțescu panama szenzációk újabb fordulata

Cluj-Kolozsvár, május 28. Az Uj Kelet tud. A Taar-panama egyre dagadó hullámai mind szélesebb köröket irnak le. Az országos botrányvá vált hatalmas panama érdekös szférájába naponként kerülnek bele a CFR hatalmas gámpotensei akikhez a rezsimváltozás előtt a gyanúnak árnyéka sem fért. A kolozsvári gyorsáruraktár szerény kis háromszögletes épületének alkalmazottjainaknak a neve ma már egy oly botránykrónika címlapját fedi, amelyhez talán mindenkinek inkább van köze, mint a hontalanságba kergetett Taar Janosnak. Az ügyet ügyészségi indítványra először a kolozsvári üzletvezető tőseg volt inspektorára, Colțescura is kiterjesztették. Ez a tény azonban önmagában elegendő arra, hogy szinte naponként bővídjön újabb és újabb szenzációk adatokkal és felfedezésekkel a Taar-ügy dossziéja. A legújabb felfedezés egy

eszköz, aki Magyarországról rendszeresen csempészte át a tökéleteséggig utáztott vasuti jegyeket. Kézfekvő, hogy a nagymennyiségben gyártott hamis vasuti jegyek elhelyezésénél okvetlenül szükséges volt bizonyos magasrangú tisztviselők közreműködése. Ezeknek személyére vonatkozólag az ügyészségi vizsgálat ma még csak tapogatózik az

egyedül biztos csak az, hogy a fantasztikus méretű panamaügy aktái Colțescu vezérfelügyelő kezén sikkadtak el.

Szakértői becsles szerint a jegypanama naponta négymillió lej kárt okozott

az államnak. Tény azonban az, hogy a jegycsalási panama igazi méreteiről ma még megközelítőleg sem lehet tiszta képet alkotni. A jegycsalási ügy minden valószínűség szerint milliárdokba került a CFR-nek. Még a liberális óra alatt egy francia vasuti szakértő társaság vizsgálta felül a CFR könyvvezetőségét. Feltűnt ugyanis az, hogy addig, míg az összes külföldi országokban a személyszállítás a vasúttársaságoknak egy kitünően bevált üzlet addig a romániai vasutak állandó rafizetésekkel a kimutatások szerint, hatalmas deficitet dolgoznak. A szakértői bizottság, amelynek vezetője Lefèvre közismert francia vasuti szakember volt, első pil-

lanatban megállapította a CFR központi könyvvezetéséből, hogy

az egész országot behálózó jegyhamisító társaság kell működjön.

A szakértői véleményezés szerint e társaság vezetői minden bizonnyal magasállású CFR-tisztviselők kell legyenek, akik éppen állásuknál fogva megtehetik azt, hogy egész hamisított jegystockokat helyezzenek el a vidéki jegypénztároknál elkönnyveletlenül.

Ez még a liberális éra alatt történt és egészen különös, hogy ennek a hivatalos véleménynek alapján beindított nyomozásnak sem volt semmi fogantatja. Nem kizárt dolog hogy a most felfedezett jegycsalás egy szem abban a hatalmas lánolatban, amelyre a francia szakértők oly éles megítással azonnal rátapintottak. A kolozsvári ügyészség erőlyesen vezeti a vizsgálatot ebben az irányban is és nem kizárt dolog, hogy rövidesen még szenzációk fordulatai lesznek az ügynek.

A közigazgatási reform előreláthatólag csak ősszel kerül parlament elé

(Bucuresti-Bukarest, május 28. Az Uj Kelet tudósítójától.) A belügyminisztérium elkészítette a közigazgatási reform végleges tervezetét, figyelembevéve azokat az észrevételeket, amelyeket a prefektusok és a közigazgatási tisztviselők szervezetei tettek a tervezetre. A törvény-

javaslatot most Buzdugan régens tanulmányozza. Előrelátható, hogy a közigazgatási reformtervezet sok lényeges módosítást fog szenvedni, míg a parlament elé kerülhet.

Kormánykörökből származó értesülé-

sek szerint a közigazgatási reform már nem kerül a parlament jelenlegi szesziojában megvitatásra. A törvényhozás két házat július 15-iken bezárják, addig azonban több sürgös jellegű törvényjavaslat kerül letárgyalásra.

Lugojeanu másfélmilliárdos agrárkölcsönt kötött Párisban

A miniszterelnökségi államtitkár és Burileanu bankkormányzó párisi tárgyalásai

(Bucuresti-Bukarest, május 28. Az Uj Kelet tudósítójától.) Lugojeanu miniszterelnökségi államtitkár néhány nap óta Párisban tartózkodik. Ugyancsak Párisban van Charles Rist, a román stabilizáció kormánybiztosa és Burileanu, a Banca Nationala kormányzója is. A román pénzügyi élet vezetőinek párisi utazását politikai körökben rendkívül élénken kommentálják és különösen Lugojeanu missziójáról kerültek forgalomba a legváltozatosabb kombinációk. Egyes verziók szerint Lugojeanu a kölcsön má-

sodik részletének felvételére vonatkozólag kellett volna lépéseket tenni Párisban, más verziók szerint a miniszterelnökségi államtitkár utja a stabilizáció biztosítása iránti intézkedésekkel állna összefüggésben.

Rist Lugojeanu és Burileanu több megbeszélést folytattak egymással Párisban, amelyekről azonban semmiféle szivárgott ki. Ezzel szemben Párisból érkező jelentések szerint Lugojeanu egy agrárkölcsön felvételére vonatkozólag

folytatott tárgyalásokat a francia fővárosban és sikerült is megállapodást létesítenie erre vonatkozólag a Banque de France et de Pays Bas-val. A megállapodás értelmében a bank 250 millió frankos kölcsönt (kb. 1 milliárd 630 millió lej) nyújt a romániai földművelésügyi hitel támogatására. Egy másik párisi hír szerint Lugojeanu ugyanabban az időben egy jelzálogkölcsön felvételére vonatkozólag is folytat tárgyalásokat. Részletek a két kölcsönről hiányoznak.

A sűrű vizsgálóbíróváltozás miatt ül még mindig vizsgálati fogságban Egry vendéglős és Wechsler szigorlóorvos

(Cluj-Kolozsvár, május 28. Az Uj Kelet tudósítójától.) A kolozsvári ügyészségen a megoldatlan problémák homlokterében még mindig dr. Nea Livius vezetőügyész rejtélyes mérgezési esete áll. Szombaton lesz két hete, hogy az ügyészség előzetes letartóztatás alá helyezte Wechsler Alfréd orvosigazgatót és Egry József vendéglőtulajdonost. A mérgezési ügy azonban máig is ép az a megfoghatatlan rejtély maradt, mint amilyen volt a vizsgálat megindítása alkalmával. A két letartóztatott mindvégig nemcsak ismerőseik és legközelebbi hozzátartozóik részére voltak megközelíthetetlenek, hanem az új perrendtartás értelmében még védőügyvédekkel sem válhattak az első tíz napon, egy szót sem. Az ügyvédi felhatalmazás aláírása volt az egyetlen alkalom, amikor a két letartóztatott a vizsgálóbírók kívül ügyvédekkel is érintkezhetett, ez is azonban tisztán az ügyvédi meghatalmazás aláírására szorítkozott s a hivatalos közegek jelenlétében folyt le. Azóta a tábla meghozta az is-

meretes döntését és a vádlottak, akik előtt a döntés okát nem ismertették, aggodva várták cellájukban az új kihallgatások terminusát, amelyre azonban a szerencsétlen körülmények egymásra torlódása folytán máig sem került sor. A harmadik kabinet vezetését ugyanis időközben Farnca volt törvényszéki tanácselnök vette át minisztériumi kinevezés folytán, ő azonban a kinevezést megfellebbezte és így új kinevezés folytán négy nappal ezelőtt Filipescu bíró vette át a harmadik kabinetnél a vizsgálóbírói tisztséget. Az ügyek tényleges vezetését azonban Filipescu sem vette át, mert kinevezését ő is megfellebbezte avval, hogy a két évi vizsgálóbírói „stagiúnak már eleget tett. Újabb intervencióra most már Dunca törvényszéki bíró nevezte ki az igazságügyminiszter a harmadik kabinet élére, aki remélhetőleg holnap már elfoglalja hivatalát és a kihallgatásokat folytatni fogja. A szerdai nap különben mindenképen döntő kihallgatással lesz az egész ügy további men-

tere. Értesülésünk szerint ugyanis a holnapi nap folyamán az ügy összes tanui ismét fel fognak vonulni a vizsgálóbíró előtt, aki a tanukihallgatások után szuverén dönthet afelett, hogy indokoltnak látja-e a további fogvatartást, vagy pedig elrendeli a szabadlábrahelyezést.

Beszélünk ez ügyben dr. Xantopol Constantin védőügyvéddel, aki kijelentette, hogy holnapi nap folyamán fogja benyújtani ismételt kérését védencének azonnali szabadlábra való helyezése érdekében.

— Nagyon remélem, — mondotta — hogy beadandó kérvényemnek meg lesz a kellő hatása és a vizsgálóbíró önként fogja kérni a vádlottak szabadlábrahelyezését.

Itt említjük meg különben, hogy Nea dr. betegségéből már teljesen felépült és a keddi nap folyamán már megjelent hivatalában, az ügyek vezetését azonban még nem vette át.

többmiltió vasuti jegycsalás, amelyben a vizsgálat adatai szerint Colțescunak aktív szerep jutott s amely ügyben a már egyszer megindult nyomozás adatait Colțescun elsüllyesztette.

Még 1928 januárjában történt, hogy Erőmhályfalva határán egy magát Teodorescu Traiannak nevező egyént fogott el a határrendőrség. Teodorescu két súlyosan megrakott bőrönddel tiltott határátlépés miatt került be a határrendőrségi őrszobába. A bőröndök felnyitása alkalmával a határrendőrség emberei azonban egészen különös leletre bukkantak.

A két bőrönd vasuti jegyekkel volt megtömve. Így került Teodorescu Traian a zilahi ügyészségre, ahol bevallotta, hogy a nála falált vasuti jegyeket Magyarországon hamisította.

és hogy tulajdonképpen nem is Teodorescunak, hanem Hagiescunak hívják. A vallatás alkalmával kiderült az is, hogy Hagiescu nem egy alkalommal csempésztett át Magyarországról hamisított vasuti jegyeket. Azt azonban, hogy ezeket hogyan értékesítette, hogy ki részére szállította azt nem sikerült tőle megtudni. Tiltott határátlépés miatt az eljárást a katonai haóságok folytatták Hagiescu ellen, a jegyhamisítás dossziéját pedig egyidejűleg átadték a kolozsvári üzletvezetéshez.

A titokzatos, hamis vasuti jegycsempészes első fejezete ezzel be is fejeződött. A kolozsvári üzletvezetéség különösképpen az ügyet feltűnő hanyagsággal kezelte, sőt teljesen le is vette uapirrendről. És ott kapcsolódik bele keek egy év leforgása után az ügybe a Taar-panama, illetőleg Colțescu volt kolozsvári CFR inspektor neve. A Taar-panamából kifolyólag tudvalevőleg a feltűnően gyanus multu Colțescu ellen is kiterjesztették a vizsgálatot.

Colțescu kolozsvári ügyvezetésének aktái így kerültek mostanában gyökeres felülvizsgálás alá és így akadtak rá a hatóságok a már rég elfelejtett Hagiescu-ügy aktáira. Kiderült, hogy a nyomozás céljából átvett jegycsalási ügy aktái Colțescuhoz kerültek, aki azt elsüllyesztette.

A különös felfedezésről természetesen a kolozsvári üzletvezetéség megtette a feljelentést a kolozsvári ügyészségnél, ahol megállapították azt, hogy egy minden elképzelést felülmúló panamával állanak szemben. A letartóztatott vasuti jegyeket Kézencfkvő, hálózó jegyhamisító bandának volt az

Női és férfiruhákat vegylleg fest, tisztít Unió Cluj

május 29.
előbb gazda-
mlítást.
okló Triest
csalódás. A
an lett, mint
os. A hábo-
nak nyoma
a, az necek
letnek alig
háboru előtt
nkás dolgo-
alig huszezer
ló hajónko-
k kikötőj és
kben rakód.
Az olasz
téről egyéb-
bővebb im-
a mezőgaz-
praktikus
rt. Musso.
láság foko-
tározta el a
m. A kor-
a kisbírto-
pedig ön-
enkivül kü-
ják a több-
etési viszo-
iben — ér-
sereg szo-
kaalkalmak
ebbé az ele-
meglepnően
rionban pél-
es, választé-
emeleti szo-
ába kerül,
meg. Nem
különösen
sik fel az
Strauss tár-
hard Shaw,
tó matróna
boxolás vi-
Ezenkívül
londoni he-
enyhért, az
an.
zató urnak
érintkezés.
ösen zárke-
aneyn kívül
látni. Egtől
lman meg-
Érdekes,
hogy ki-
y Shaw és
ló éttermé-
feltűnt szí-
korát meg-
Szemeihől
frappanzó
ügy, hogy
kell, hogy
sch"-el áll
ly mostaná-
eggettől es-
nyvet, aki
is.
idők folya-
tott volna,
rott volna
a nem is
hanem édes
mondhatok,
követni ap-
erkező ur.
ur...f
kedves im-
jőhetnék
ok...
y Marcell.

Cluj.

Az osztrák diplomácia példátlan botránnya

Az osztrák kormány volt moszkvai követe a szovjet szolgálatába szegődött. Az osztrák köztársaság első sajtófőnöke „Moskauer Rundschau” címen német lapot indított Moszkvában

Berlin, május 28. Az európai diplomáciát példa nélkül álló botránnyal tartja izgalomban. Ausztria volt moszkvai követe, Otto Pohl saját kérelmére történt nyugdíjazása után a moszkvai kormány szolgálatába állott. Az európai diplomácia történetében nincsen példa arra, hogy egy követ működésének befejezése után megbízást vállaljon attól a kormánytól, amelynek eddig sajtóhazájának érdekeit kellett volna képviselnie.

Aból a körülményből, hogy ezt most Pohl volt követ megtette, következtetni lehet arra, hogy miként képviselte Ausztria polgári kormányát éveken át a moszkvai szovjetnél. A bécsi lapok mindaddig egy szóval sem emlékeztek meg a volt osztrák követ különös cselekedetéről. Ez a hallgatás érthető, mivel Pohl tette diszkreditálja az egész osztrák külügyvéti képviseletet.

A forradalom előtt Otto Pohl a bécsi szociáldemokrata „Arbeiter Zeitung” politikai szerkesztője volt. Az összeomlás után az akkori szocialista kormány kancellárja, Renner dr. sajtófőnöké nevezte ki. Amikor a szocialisták kénytelenek voltak átadni a kormányt a polgári koalíciónak, Pohl sajtófőnöki állása tarthatatlanná vált. Mivel azonban nem volt kedve visszatérni az „Arbeiter Zeitung” szerkesztőségébe, ki-ésközölte felvételét a diplomáciai tesztelésbe és az első polgári kormány Pohl érthetetlen módon követnek küldte Moszkvába. Hat éven át képviselte Pohl Ausztriát Moszkvában, míg tavaly nyugdíjazását kérte. Az osztrák kormány teljesítette Pohl kérését, mivel az avval az újabb kérelemmel fordul az osztrák kormányhoz, hogy engedtesse meg neki, hogy nyugdíját külföldön élvezhesse és ne kelljen visszatérnie Ausztriába. Az osztrák minisztertanács ezt a kérést is teljesítette, mire Pohl azzal lepte meg az osztrák kormányt, hogy Moszkvában maradjon.

Néhány hónapi pihenés után Ausztria volt követe, az osztrák állam volt nyugdíjasa, elérkezettnek látta az időt arra, hogy újra aktívításba lépjen. „Moskauer Rundschau” címen német nyelvű hetilapot indított. A lap kiadójaként és szerkesztőjeként Otto Pohl szerepelt, míg tulajdonosként egy Ogonjok nevű állítólagos részvénytársaság van feltüntetve. Ez azonban blöff, hiszen közismert, hogy a proletárdiktatúra kikiáltása óta Oroszországban nem jelenhetnek más lapok, csak azok, amelyeket valamelyik népbiztosság, vagy valamelyik kommunista szervezet ad ki, mint ahogy minden más magántulajdon is megszűnt Oroszországban.

A valóság az, hogy Ausztria volt követe a szovjetkormány szolgálatába szegődött és a „Moskauer Rundschau” a külügyi népbiztosság megbízásából szerkesztői külföldi propaganda-organumként.

A „Moskauer Rundschau” nem közönséges értelemben vett agitációs lap, hanem — ezt el kell ismerni — előkelő hangon megírt és látszólag objektív újság, amely a külföldi ellenjétes világnézeti politikások, újságírók, írók és tudósok számára készül.

Pohl egyidejűleg azonban továbbra is megkapja nyugdíját az osztrák kormánytól, ami a legnagyobb mértékben érthetetlen. A volt osztrák követ új szereplése ugyanis fényt derít az osztrák kancellári hivatal két év előtti eltusolt, nagyszabású kémkedési botránnyára. Két év előtt Bécsben nagy felháborítást keltett a kancellári hivatal sajtófőnöki titkárnőjének, Fuchs Rózának, a hivatalos „Politische Korrespondenz” névleges szerkesztőjének és Zavrzel Irodáigazgatójának hirtelen elbocsátása. Mindkettőről kiderült ugyanis, hogy a

kancellári hivatalban évek óta kém-szolgálatot végeztek a szovjet számára. Az osztrák kormány az ügyet eltusolta, óvakodott bünvádi utra terelni és úgy Fuchs Róza, mint Zavrzel megmenekültek a büntetéstől. Megállapítást nyert azonban, hogy a két kém az összes fontosabb aktákról másolatokat készített Moszkva számára.

Fuchs Róza az összeomlás után, mint Pohl akkori sajtófőnök titkárnője került a kancellári hivatalba és diplomáciai körökben most felelevenítik a két év előtti bécsi eltusolt kémkedési botránnyal és azt kapcsolatba hozzák Otto Pohl hat esztendősi követi működésével.

Bethlen elutazott Madridba, hogy meghallgassa a tanácsülés kisebbségi vitáját

Budapest május 28. Bethlen miniszterelnök szombaton Madridba utazik, hogy meghallgassa a népszövetségi tanácsülés kisebbségi vitáját. Bethlen június tizenötödikén érkezik vissza Madridból a magyar fővárosba s ezután rögtön megkezdi nyári szabadságát. A miniszterelnököt ezuttal is Vass Jó-

zsef népjóléti és munkaügyi miniszter fogja helyettesíteni s emiatt elmarad a képviselők római zárandokutja és tisztelegse Mussolini miniszterelnök előtt szeptemberre, hogy úgy a pápa, mint az olasz miniszterelnök elé Vass miniszter vezethesse a képviselőház tagjait.

Újra a megegyezés lehetőségében biznak konferencián

Páris május 28. Feltűnést keltett, hogy Schacht dr. négy ma sem adta át a hitelező államok fődelegátusainak a pok óta várt választ és ellenjavaslatait. Beavatottak szerint az írásbeli jegyzék-váltás most már el is fog maradni. A hitelezőállamok fődelegátusai ma magánmegbeszéléseket folytattak az amerikai fődelegátussal, aki a tárgyalások befejezése után összehívta az amerikai delegációt s még a délután folyamán megkezdtek új formula összeállítására a meglehetősen komplikált számításai műveleteket.

mán fogadta a francia delegáció titkárárt s ez alkalommal is hosszabb megbeszélések voltak.

Beavatott helyen a párisi lapoknak azt az információt adták, hogy e héten feltétlenül meg kell történnie a döntésnek. Döntés után, megegyezés esetében a konferenciának még további 8 napot együtt kell maradnia, hogy a konferenciáról a jelentést elkészíthessék.

Altalában már nem osztják a tegnapi pesszimista hangulatot s azt remélik, hogy a megegyezés létre fog jöhetni.

Autószerencsétlenség érte Beszarábiában Halippa és Potarcă minisztereket

Halippa súlyosan, Potarcă könnyebben sebesült meg

(Bucuresti-Bukarest, május 28. Az Uj Kelet tud.) Pan Halippa közmunkaügyi miniszter és Virgil Potarca földmívelésügyi államtitkár Kisenewből érkező jelentés szerint autószerencsétlenséget szenvedtek Beszarábiában, a melynek csaknem áldozatai lettek. A két miniszter néhány nappal ezelőtt auton indult el, Bukarestből inspekción utra Beszarábiába. Az inspekción célja az volt, hogy az agrárreform beszarábiái végrehajtását felülvizsgálják és az esetleges sérelmeket a helyszínen orvosolják.

Tegnap délután, midőn Malu-Mare községen haladt keresztül a két miniszter autója, az utak rossz állapota mi-

att árokba került s felfordult. Az autós utasai valamennyien a nagy turakocsi alá kerültek, Pan Halippa ején súlyos sérüléseket szenvedett, Potarca államtitkár könnyebben sérült meg, míg Han nibal Georgescu, Halippa miniszter kabinetfőnöke lábát törte. A soffőr halálán van. A szerencsétlenül járt minisztereknek a tarutinoi körorvos nyújtott elsősegélyt.

A sors különös ironiája az, hogy a példátlanul rossz állapotban lévő beszarábiái utakon éppen Pan Halippát az „utak” miniszterét éri szerencsétlenség aki tudvalevőleg éppen most készült el az országutak rendbehozatalát célzó uttörvényvel.

Mégis amnesztiát kapnak az uszoratörvény miatt elítélt kereskedők?

A Sfatul Negustoresc delegációja Mániumnál

(Bucuresti-Bukarest, május 28. Az Uj Kelet tudósítójától.) A kamara tegnapi ülésén megszavazták az amnesztiáról szóló törvényjavaslatot, amely, mint azt már megírta az Uj Kelet, nem mindenben elégti ki a várakozásokat. A kormány ugylátszik, a szélső jobboldali sajtó presziójára néhány olyan koncepciót tett, amelyek az amnesztiatörvény megbocsátó szellemét többé-kevésbé

redukálják. Landau zsidó képviselő a parlament tegnapi ülésén szóvá tette azt, hogy az amnesztiatörvény nem terjeszkedik ki azokra a zsidókra például, akiket a háború folyamán és főleg az akkor uralkodó atmoszféra következtében ítélték el.

A Sfatul Negustoresc központi vezetőségének egy delegációja jelent meg ma délelőtt Mánium Gyula miniszterelnök

aki előtt az amnesztiatörvénynek egy másik hiányosságát fejtették ki. Mint ismeretes, a kereskedők szövetsége azoknak a kereskedőknek amnesztiában való részesítését is érte, akiket az uszoratörvényvel szembeni vétségek miatt ítélték el. Junian igazságügyminiszter azonban határozottan állást foglalt az ellen, hogy a kereskedőknek az a kategóriája amnesztiában részesüljön és így a kamara elé kerülő törvényjavaslatban, amelyet a képviselőház már meg is szavazott, a kereskedők nem szerepelnek. A delegáció hivatkozott arra, hogy a mai gazdasági helyzet és az uszoratörvény nem mindig méltányos alkalmazása folytán amugvis nagyon sújtott kereskedők kirekesztése az amnesztiatörvényből nem méltányos akkor, amidőn megannyi más kategória élvezheti a megbocsátás szellemének előnyeit.

A delegáció ezután Junian és Medgearu minisztereket kereste fel kérdésével. Valószínűnek látszik, hogy a kormány engedni fog a kereskedők kérésének és az amnesztiát javaslat szenátusi vitája alkalmával bevezetik az amnesztiatörvénybe a kért módosításokat.

Hat súlyos sebesültje van a nagyváradai autóbussz-karambolnak

(Oradea-Nagyvárad, május 28. Az Uj Kelet tudósítójától.) Kedden délután hat órakor a Nagyvárad és Băród közötti országúton súlyos kimeneteli autóbaleset történt. Egy autóbussz, amely tizenhét utassal indult Băród felé, eddig ki nem derített okból hirtelen felborult és az árokba esett. Hatan az utasok közül súlyosan megsebesültek, némelyek láb-törést szenvedtek, mások olyan zúzódásokat kaptak, hogy azonnali műtételre volt szükség. A zsidó kórház mentőköcsija azonnal a helyszínén volt és a sebesülteket beszállította a kórház sebészeti osztályára, ahol azonnal kezelés alá vették a szerencsétlenül járt embereket, akik báródi kereskedők és inarosok.

A nagyváradai rendőrség a szerencsétlenség ügyében azonnal megindította az eljárást.

Szilágyi tanár zsidó internátusa

Nem meglepő az a széleskörű érdeklődés, amely Szilágyi nagyváradai zsidó liceumi tanár vállalkozását fogadja. A vidéki, sőt nagyváradai zsidók is tömegesen keresik fel, hogy gyermekeiknek bentlakó vagy bejáró helyet biztosítsanak.

A bizalom és remény, amellyel fogadják a vállalkozást nagyon megerősít. Az internátus a város közepén a Str. Delavrancea (Ritók Zsigmond-u.) 17 számú házban van. Ha a ház internátus számára épült volna, nem felene meg jobban céljának, mint mai állapotában. Szép, tágas parkirozott udvar, 14 világos, tágas terem, higiénikus mellékhelyiségek.

A tanulók tehát kényelmesen és a higiénia összes követelményeinek megfelelően lesznek elhelyezve.

Ami ellátásukat és szellemi irányításukat illeti, valóban alig képzelhető ennek megoldására rátermettebb egyéniség, mint Szilágyi tanár. Nemesak több mint két évtizedes tanári gyakorlata, hanem több éves internátusi tapasztalata is kiválóan alkalmassá teszik őt arra, hogy családi otthon mellett biztosítsa a tanuló haladását.

Valóban áldásos lesz e kóser zsidó internátus a vidéki tanulóknak, de mennyi gondtól fogja megszabadítani a helyi szülőket is, akik gyengén tanuló gyermekeik mellé drágán fizetett és legtöbbször nem megfelelő instruktort alkalmazva, életüket megmérgező kellemetlenségeknek voltak kitéve. Ezek a tanulók a délután, esetleg annak szabad részét fogják itt tölteni és a legjobban megválasztott tanárok készítik őket elő a következő napokra s hozzá olcsó pénzért!

Az iskolák is bizalommal és örömmel fogadják az internátust, melynek tulajdonosa és vezetője igazi pedagógus és nem egyszerű kosztadogazda.

Szerda
F
a z
Lord
vállalt
állítá
ő maga
arra az
Talmud
Az előké
bi ülésé
hogy a
élet és
fontosna
zódéséne
mud-Tör
támogató
ifjúság
megmar
Newyo
kezeltre
nak repr
tekeztet
felállítá
Murry H
hogy egy
ró, kato
dollárt
zsidó egy
az az ál
az ameri
tiszemiti
ki zsidó
szükséges
Szalonik
szalonikú
állítottak
hatóságok
ráis gon
tanzsék
azzal ind
ügyi min
ván adni
nyelvének
Palesztin
fokozódó
Március h
vándorolt
szemben
gesen eső
Palesztin
engedélyt
bár a bev
lucok szá
gyobb, Az
ültetvénye
részüik kö
találják, a
mány há
elő.
Az egy
közben, sz
nek víze,
takkal sze
latok már
kőkut víz
A lengy
a napokba
ferenciájá
rium meg
vényes m
ség azonb
bírószághoz
a szervez
Báró J
Párisban
azokon a
francia z
ben való
francia Je
Zürichben
Az ar
Newyorkb
38 ezer d
grandiszi
amiből há
rachi H
ra fordít
Bobliót v
elnökök:
Élias Inse
Mizrachj
az amerik
kővé váln

Rövid hírek a zsidó világból

Lord Melchett (Sir Alfred Mond) elváltja egy londoni Talmud-Tóra felállítására irányuló akció irányítását. Ő maga ötszáz fontot adományozott arra az alapra, amelyből egy londoni Talmud-Tóra-házat fognak felépíteni. Az előkészítő bizottságnak egy legutóbbi ülésén lord Melchett kijelentette, hogy a Talmud-Tóra szerepét a zsidó élet és zsidó szellem ápolásában igen fontosnak tartja és annak a meggyőződésének adott kifejezést, hogy a Talmud-Tóra-iskolákat az egész világon támogatni kell, hogy a felnövő zsidó ifjúság őseink hitében és tradícióiban megmaradjon.

Newyorkban néhány nap előtt értekezletre ültek össze a város zsidóságának reprezentatív személyiségei. Az értekezleten egy newyorki zsidó egyetem felállítását beszélték meg. A gyűlést Murry Boxer hívta össze, aki közölte, hogy egy magát megnevezni nem akaró katolikus vallású ur kétszáz ezer dollárt adományozott egy newyorki zsidó egyetem céljaira. Az értekezleten az az álláspont jelezte, hogy az amerikai egyetemeken uralkodó antisemitizmus következtében a newyorki zsidó egyetem felállítása feltétlenül szükséges.

Szabolnikból jelenti a „Tag”, hogy a szabolnikú egyetemen héber tanszékét állították fel. A görög közoktatásiügyi hatóságok a tanszék felállításával liberális gondolkodásuknak adták jelét. A tanszék felállításának szükségességét azzal indokolta meg a görög közoktatásiügyi miniszterium hogy lehetőséget kíván adni a görög diákoknak a biblia nyelvének elsajátítására.

Palesztinai zsidó lapok a bevándorlás fokozódó erősbödéséről számolnak be. Március hónapban negyszázötvenketten vándoroltak be Palesztinába, ezzel szemben a kivándorlók száma lényegesen csökkent. A nyári hónapokra a Palesztina-kormány 2400 bevándorlási engedélyt ki a cionista szervezetnek, bár a bevándorolni akarók, főleg chalucoi száma még ennél is jóval nagyobb. Az új bevándorlók javarésze az ültetvényeknek talál elhelyezkedést. Egy részük közmunkáknál fog alkalmazást találni, amelyekre a Palesztina-kormány háromszáz ezer fontot irányzott elő.

Az egyik tiberiási kolónián, munka közben, szökőkútra bukkantak, amelynek vize, az eddig felfedezett szökőkútakkal szemben, hideg. Az első vizsgálatok már megállapították, hogy a szökőkút vize gyógyászati tartalmú.

A lengyelországi sakterek szervezete a napokban tartotta Varsóban első konferenciáját. A lengyel kultuszminiszterium megtagadta a szövetségtől a törvényes működési jogot, a sakter-szövetség azonban a legfőbb közigazgatási bírósághoz felebezett, amely elismerte a szervezet jogi személyiségét.

Baró James de Rothschild, aki most Párisban tartózkodik, aktív részt vett azokban a tárgyalásokban, amelyek a francia zsidóságunk a Jewish Agencyben való képviseltetéséről folynak. A francia Jewish Agency augusztus 15-én Zürichben tartja alakuló gyűlését.

Az amerikai Mizrahi-szervezetek Newyorkban tartott kongresszusukon 38 ezer dollárt szavaztak meg propagandisztikus és adminisztratív célokra, amiből háromezer dollárt a „Hamizrahi Hazair” ifjúsági szervezet céljaira fordítanak. A kongresszus Gedalja Boblikot választotta meg elnökéül, al-elnökök: rabbi Wolff Gold és rabbi Elias Inselbuch lettek, Rabbi Mayert, a Mizrahi világszervezet elnökét pedig az amerikai Mizrahi tiszteletbeli elnökévé választotta.

A morenii petróleumtelepen újra borzalmas szondatüz pusztít

(Bucuresti-Bukarest, május 28. Az Uj Kelet tudósítójától.) Ma délelőtti hatalmas robbanás történt a Romano Americana társaság morenii telepének 110-es szondáján. A szonda 1450 méter mélységű. Váratlanul erupció keletkezett, amely óriási magasságra dobta ki a nerszolajat és kátrányt és meggyújtotta a körülötte levő szondákat is. A nagy

szél következtében még 20 szonda ki-gyulladt, amelyek az Astra és a Romano Americana és két szonda, amelyek az IRDT tulajdonát képezik. Az Astra műhelyei és a Speranta társaság irodái nagy veszélyben forognak, ugyancsak e társaságok rezervoárjai is. A tüz ereje oly heves, hogy senkisé tudja megkö-

zelíteni 500 méter körzetben. A kár már eddig is felbecsülhetetlen.

Ujabb jelentés szerint délutánra sikerült az összes szondák tüzét eloltani, kivéve a 160 szondát, amely a Romano Americana tulajdonát és amelyen a lángok 90 méter magasra emelkednek. A mentési munkálatok folynak.

A berlini rendőrség letartóztatott egy ékszertolvaj bárónőt, akinek vőlegénye szégyenében agyonlőtte magát

Berlin, május 28. A Berliner Tageblatt közlése szerint a Westend kerület egyik szállodájában tegnap a rendőrség letartóztatta Helga Monroy bárónőt, aki ellen az volt a gyanu, hogy nagynénjétől, Hermelsberg grófnőtől ötszáz ezer márká értékű régi ékszertulajdonított el. A huszonháromeves bárónő őrizetbevétele a birodalmi főváros elökölő köreiben nagy feltűnést kel-

tett. A kiadott hivatalos rendőrségi tájékoztató azt közli, hogy a gyanu alapes volt. A letartóztatott bárónő beismerte tettét s kihallgatását még folytatják. A déli lapok közlése szerint Monroy bárónőt megviselték a kihallgatásával járó izgalmak. A megtévedt hölgy ideg görcsöket kapott, úgyhogy a kihallgatást félbe kellett szakítani.

Monroy bárónő őrizetbevételel kapcsolatosan más szenzációja is van Berlinnek. Ma reggel a Grunewaldban hol-tan találták Fritz von Wedel nyugalmazott lovassági kapitányt, aki Monroy bárónő vőlegénye volt s arra a hír-re, hogy menyasszonya ékszerlopás gyanújába keveredett, öngyilkosságot követett el.

Zajos botrányt provokált a szenátusban Mosoiu tábornok

A Kamara megszavazta a baccalaureatus törvényt és az amnesztia-törvényt is

(Bucuresti-Bukarest, május 28. Az Uj Kelet tud., A kamara tegnapi ülésén Gane előadó beszéde és Costachescu közoktatásiügyi miniszter zárószava után, aki azt hangoztatta, hogy a baccalaureatus a kisebbségeknek is hasznos intézmény, a képviselőház megszavazta a törvényjavaslatot. Ezután az amnesztia törvény vitáját vette kezdetét, amelyhez elsőnek Pistiner dr. szölt hozzá, az amnesztia kibővítését kérve. Többek között Bujor amnesztialását is kérte. A vita során felszólt Landau zsidó képviselő is, aki az amnesztiaknak a háboruban elítélt zsidókra való kiterjesztését kérte. E felszólalásokra Junian igazságügyminiszter reflektált, majd a kamara általánoságban és részleteiben is megszavazta az amnesztia-törvényt.

A képviselőház mai ülésén kezdetét vette a CFR reorganizálásáról szóló törvényjavaslat vitája. Hanes professzor a kultusz és közoktatásiügyi miniszterium képviselőinek az igazgatótanácsba való felvételét, Romulus Dan szocialista képviselő pedig a munkásság reprezentánsának beiktatását kéri az igazgatótanácsba. Vágánescu többségi képviselő kéri, hogy a Mihai Viteazul rendtagjaitól, valamint a hadiövezegyektől és árváktól ne vonják meg a vasúti kedvezményeket.

Madgearu miniszter indulatosan felugrik és csodálkozását fejezi ki afölött, hogy egy többségi képviselő a szabadjegyek fentartása mellett foglal állást, bár tudja, hogy az ország milyen súlyos helyzetben van. Holban tábornok, többségi a következő felszólaló. Mint a Mihai Viteazul-rend tagja kéri a rend szabadjegyeinek fentartását és kijelenti, ha a szabadjegyet megvonják, viszaadja azt a földdarabot is, amelyet, mint a rend tagja kapott.

A szenátus ülésén Sebestyén magyar-párti szenátor kéri a hadügyminisztert, intézkedjék, hogy az ezévi bevonulások alkalmával ne ismétlődjen meg ismét a rekruták brutalizálása. A szenátor konkrét esetekre hivatkozik, midőn altisztek felebbvalóik szemellettára ütlegeltek a rekrutákat.

Cihosky tábornok azonnal válaszol az interpellációra és kijelenti, hogy nem-regen rendeletet küldött az összes katonai egységekhez, amelyben szigorúan

megtiltotta a verést. Egyuttal Mosoiu tábornoknak egy korábbi interpellációjára is válaszol a hadügyminiszter, Mosoiu azt kérte a hadügyminisztertől, tudomása van-e arról, hogy Maniu mellé egy aktív tábornok van szolgálat tételre berendelve, akkor, midőn a királyi család tagjainak csupán őrnagy és alezredes adjutánsaik vannak. Cihosky tábornok válaszában kijelenti, tudomása van Marovici tábornok a miniszterelnökség mellé van beosztva és azt helyeshi. Hivatkozik arra, hogy Franciaországban is ugyanez a helyzet.

Mosoiu tábornok kijelenti, hogy nincs meglegedve a hadügyminiszter felvilágosításával. Franciaországban más a a hadsereg szervezete.

Junian igazságügyminiszter itt közbeszól valamit.

Mosoiu: Nem engedem meg önnek, hogy félbeszakítson, önnek, aki Stere védője volt, nincs meg az erkölcsi tekintélye ahhoz, hogy engem félbeszakítson.

Junian: Szenátor ur... Mosoiu: Kikérem magamnak, hogy szenátor urnak szólítson. Én tábornok vagyok...

Irtózatos zaj támad. A többségi szenátorok felugrának helyükről és fülsiketítő lármát csapva követelik, hogy Mosoiu hagyja el a szószerket.

— Nem vagyunk a kaszányaban! kiabálják Mosoiu felé, aki végül is kénytelen elállni a szótól.

Ezután Junian igazságügyminiszter a szenátus elé terjeszti a kamara által megszavazott amnesztia-törvényt és kéri a sürgősség kimondását, amit a szenátus meg is ad.

Most már tagadnak a szepsli emberevő cigányok

Kassa, május 28. Nagy érdeklődés mellett féltíz órákor nyitotta meg a hétfői tárgyalást Móricz József táblabíró.

Az első tanu dr. Kreis volt vizsgálóbíró, jelenleg kassai ügyvéd, aki a zsarnoki gyilkosságra vonatkozólag tesz vallomást. Vallomása után szembesítik a vádlottakkal.

Ribár Pál szemébe mondja a vizsgálóbíróknak, hogy csak azért vallott be mindent, mert a vizsgálóbíró többször megfenyegette.

Janó Gyula és Filke Sándor kihallgatása után a Róth Dávid házában megtartott helyszíni szemle jegyzőkönyvét olvassák fel.

A bíróság ezután az Ondercsó-féle gyilkosság ügyét tárgyalja. Ezt a gyilkosságot 1926-ban Eperjes mellett, az országuton követték el a cigányok.

Az elnök egyenként szólítja maga elé a vádlottakat, akik mindent tagadnak.

Az elnök ezután szünetet rendel el. Szünet után Ribár Jenőt hallgatják ki, aki szintén mindent tagad. Nem volt ott a tett elkövetésénél, hiszen még azt sem tudja, merre van Eperjes. A vádlottat

szembesítik Jenő Gyulával, aki kijelenti, hogy Ribár Jenő résztvett a gyilkosságban.

Ezután Ribár Jenő süketnémet hallgatják ki írásban. Ő az egyetlen vádlott, aki írni és olvasni tud. Mindent tagad.

Ribár Béla süketnéma tesz ezután szenzációs vallomást. Amikor leolvassa az elnök szájáról ezt a szót, hogy Eperjes, izgatottan rámutat Filkére és artikulátlán hangon azt dadogja: Ott volt, gyilkolt! Ezután kezeivel mutogatja, hogyan ölték meg a gyereket, hogyan vették el tőle a hátizsákot és a fonott kosarat, amelyben bort vitt és amelyet a cigányok megittak.

Gulyó Barnabás szerint Filke, Janó Gyula, Ribár Gyula, Csiszár Imre, a két süketnéma és a két Zsigá-testvér működtek közre a rablógyilkosságban. Ribár Pál zsebkését megtalálták a színhelyen.

Ribár Pál ezután meglepetésszerűen új alibi-tanukat jelent be.

A bíróság elrendeli ezeknek a kihallgatását.

Ezután a tárgyalás folytatását holnapra halasztják.

HIREK

Az Uj Kelet az egyetemes erdélyi és bánási zsidóság napilapja.
Főszerkesztő: Dr. Marton Ernő.
Felelős szerkesztő: Jámor Ferenc.
Bukaresti szerkesztőség: Hátszelei Ernő.
Str. Lipscaui 91.
Az Uj Kelet cikkeinek utánnyomását csak a írás megjelölésével engedjük meg.

A kolozsvári „Tomche Jesivot” új mozgalma a koldulás ellen

(Uj-Kolozsvár, május 28. Az Uj Kelet tudósítójától.) Az országos „Tomche Jesivot” mozgalom váradi kudarcát után azok, akik a hagyományos zsidó nevelésben látják a zsidó kulturális értékek megmentését, tovább folytatták a jesivák régi, tisztességes szellemének megmentését. Az országos akció helyébe lokális akció lépett és megalakultak a helyi „Tomche Jesivot” egyesületek. Kolozsváron szokatlan szimpátiával fogadták hitű kört a mozgalmat, amely lehetővé tette most már, hogy huszonegyszeres ifjú folyathassa tanulmányait a kolozsvári jesivákban. A kolozsvári „Tomche Jesivot” segélyezésére ezek az ifjak nyugodtan, gondmentesen tanulhatnak és nincsenek rántalva a szegénytelen kérésekre, aminek kikapcsolását az új egyesület programjába vette.

Az egyesület egyik legújabb felhívásában nyomatékkal kéri azokat a híveket, akik szívükön viselik a jesivák fejlődését, hogy lépjenek be szerény hozzájárulással az egyesületi tagok sorába. Ilyen módon beigazolják, hogy őszinte támogatói a jesiváknak. Mert a kolduló hűberek támogatása nem egyéb, mint megakadályozása a Tóra szellemének. A fogakony fiatalságot rászoktatni a koldulásra, ellenkezik minden zsidó morállal.

A kolozsvári Tomche Jesivot huszonhárom segélyezett ifjú javváltó kapja a támogatását és ezzel szemben a tanulmányaikat folytatják. Oszre megnyitott Kolozsváron is a Jesiva, ahova csakis olyan ifjakat fogadnak, akik hitüket éreznék a rabbinatusi pályára. A jesiva vezetője Glasner Akiba főrabbi lesz.

Az olasz király szentesítette a lateráni szerződést. Rómából jelentik: A nagy jelentőségű lateráni szerződés, mely az olasz világi állam és a Vatikán közötti több mint félszázados feszültségnek véget vet, a mai nappal életbelépett. Mussolini miután a parlamentek megszavazták a szerződési javaslatot, tegnap megjelent Viktor Emannel király előtt és fölkerítte őt egy a lateráni szerződés, mint a konkordátumjavaslat és az egyházi javak rendezéséről szóló törvény szentesítésére. A király szentesítette a törvényeket, melyek még ma megjelennek a hivatalos lapban és ezzel érvénybe is lépnek.

Egy pirománikus ember fölgyújtott egy szamosmegyei falut. Désről jelentik: Borzalmas tűzkatasztrófa pusztított tegnap délelőtt a Déstől 17 kilométerre, fekvő Árpástó községben. A községben lakik egy Giurgiu nevű csendes őrnagy, akinek az volt a rögeszméje, hogy ő a község föl fogja gyújtani; ezt többször is mondotta a lakosoknak, akik azonban nem vették komolyan a dolgot. Tegnap délelőtt a község csendjét a templom harangjának vészhangja zavarta fel. Az emberek kitudultak az utcára és látták, hogy a Giurgiu a község boldogjának háza lángokban áll és az őrnagy boldogan mosolyogva nézi, hogy végre sikerült az igéretét és vagyát megvalósítania. A lángok hamar átesaptak a szomszédos házakra is. Az összegyűlt emberek háromórán megfeszített munkájával utat sikerült a tűz eltorlaszolni. 5 ház leégett. A kár meghaladja a 700.000 lejt.

Michelin külső és belső gummik!!!

Egy csapásra meghódította a sportkedvelő közönséget a világhírű **Ferrostaal** német gyártmányu

Master kerékpár és U.S.A. versenykerékpár

Eladás nagyban és kicsinyben. Mindennemű javításokat vállalunk.

„TECHNICA”

Telefon 10-55. Malom-utca 16.

Mindenféle alkatrészekből dus raktár!!!

Olcóságáról meggyőződhet!

Kedvezőreálítkezési feltételek!

Tegnap éjjel az egész világ rádióközönsége hallhatta Macdonald és Baldwin választói programbeszédét

Végül fokozódott a választási küzdelem Angliában

(London, május 28. Az angol pártok választási küzdelme a végül fokozódott. Baldwin miniszterelnök ma és holnap rendkívüli aktivitást fejt ki. A miniszterelnök ma Birminghamban és környékén, holnap Lancashire parvidékön mondott beszédet. Baldwin miniszterelnök este Manchesterbe utazik, ahol a dawentryi nagy leadóállomás közvetítése folytán az egész világon lehetett hallani.

Az olasz király és a pápa első találkozásának ceremóniái. Rómából jelentik: A vatikáni ceremónia-bizottság elkészítette az olasz királyi pár első vatikáni látogatásának ceremóniáját. A szertartásokon kifejezésre juttatják a Szentek teljes területei szuverenitását. Az olasz királyi párt a pápa a Vatikán államának határára fogadja, majd innen a pápa, az olasz királyi pár és kíséreteik a konzisztórium terembe vonulnak ahol az olasz király üdvözlő levelet olvas fel, melyre a pápa válaszol. Ennek befejeztével bemutatják a pápának az olasz királyi párt.

Nagyarányu sikkasztásnak jöttek nyomára a bécsi cseh követésnél. Bécsből jelentik: A bécsi cseh követésnél nagyarányú sikkasztásoknak jöttek nyomára. Megállapítást nyert, hogy a pro-pagandaosztálynál, ahol a sajtóöragnok támogatására szánt összegeket kezelik, Konvieska Ferenc főtisztviselő összejárva az ellenőrzésre kirendelt másik két főtisztviselővel, öveken át többmillió cseh koronával megkárosította a csehszlovák államot. A követség diszkreációval igyekszik az ügyet kezelni, mert a megítélt főtisztviselők leleplezéseket fenyegetőznek. A követség fegyelmi vizsgálatot indított. Valószínűnek tartják, hogy a követség személyzetét rövidesen ki fogják cserélni.

Atlétikai verseny a barcelonai világhiállításán. Párisból jelentik: Barcelonai jelentés szerint a világhiállítás rendezőbizottsága szeptember 22-től 24-ig nagyszabású nemzetközi atlétikai versenyt rendezést határozta el. A verseny részletes programját most készítik s ennek befejezése után meghívókat küldenek az atlétikában eredményeket elért összes nemzeteknek.

„Ha mindenáron diktatúra kell Németországban, úgy az szociálisták diktatúra lesz.” — mondotta Müller Francken kancellár. Berlinből jelentik: A szociáldemokrata párt Magdeburgban tartott nagygyűlésén 50.000 ember jelenlétében Loebé bíróalmi gyűlési elnök és Herrmann Müller Francken kancellár beszédeikben azt hangoztatták, hogy ha már mindenáron diktatúrát kell bevezetni Németországban, akkor ezt a diktatúrát a szociáldemokratapártnak kell irányítania.

A szatmári zsidó nőegylet közgyűlése. Vasárnap délelőtt tartotta meg a szatmári zsidó nőegylet évi közgyűlést, amelyet Roóz Samuné díszelnökön nyitott meg néhány bevezető szóval. Utána Markovits Ignacné elnökön beszélt a nőegylet helyzetéről, rámutatva arra, hogy az elmúlt év folyamán több keresztény urhölgy, közöttük dr. Dobos prefektus neje is, beléptek az egyletbe. Ezután dr. Jeremiás Jenő titkár referált a nőegylet által fenntartott népkönyvtár működéséről és az egylet karitatív tevékenységéről, köszönetét fejezte ki Roóz Samuné díszelnöknek, aki 23 éve dolgozik fáradhatatlan munkássággal az egylet élén. Majd Markovits Ignacné elnökön érdemeit emelt ki, aki működésével a zsidó jóság és autorizmus követendő példáját nyújtja. Dr. Keller Jenő főpénztáros pénztári jelentése következtét ezután, majd a következő tisztikart választotta meg. Díszelnök: Roóz Samuné. Elnökön: Markovits Ignacné. Alelnökön: Róth Simonné, Altmann Edéné, Freund Ariszhelné, R. Reiter Mórné, Gaspar Edéné, Vágó Imréné és Vámos Ágostonné. (Egyesület) alelnök: Gáspár Ede. Főpénztáros: dr. Kellner Jenő. Főtítkár: dr. Jeremiás Jenő. Títkár: Fischer Marcel. Jegyzők: Baradlay László, és Winkler Sándor. Ezenkívül megválasztották a különböző bizottságokat és az állandó választmányt. Az új tisztikar nevében Fischer Marcel titkár mondott köszönetet, majd dr. Borgida József a diaksegélyező bizottság tagja tartott igen szellemes beszédet.

Hivatalos helyről cáfolják a lengyel-francia titkos katonai egyezmény tervét. Párisból jelentik: A francia kormány a Havas ügyvédség útján cáfolta a híradásával szemben, hogy Franciaország és Lengyelország között újabb oroszellenes katonai titkos egyezmény jött létre. A francia cáfolattal egyidejűleg a lengyel kormány is a lehathozottabbban cáfolja a titkos katonai szerződés híreit.

Huszonegyszeres csapott be a vilámlam Nancy városába. Párisból jelentik: Nancy környékén rendkívül heves zivatar volt. Másfél óra leforgása alatt a város területére lesújtott villámcsapások száma huszonegyszeres teszt ki. A villám beütött az elektromos világháló hálózathoz két transzformátort használhatatlanná tett. A viharral kapcsolatban egy házban támadt tűzét sikerült eloltani. A zivatarral kapcsolatban sebesülésekről eddig még nem érkezett jelentés.

127 és fél óráig a levegőben. Newyorkból jelentik: Texas államban Ford Worth repülőterén tegnap leszállt egy amerikai hadirepülőgép, amely összesen 172 óráig és 52 percig volt egyháznál a levegőben és ezzel az elképzelhetetlen teljesítménnyel huszonegy órával megjavította az időtartamra való repülés eddigi világrekordját.

Legújabb sporthírek

Olaszország győzött a nemzetközi katonatiszti vívóversenyben a törvívásban. Budapestről jelentik: Ma megkezdődtek Budapesten a nemzetközi katonatiszti vívóverseny mérkőzései. A törvívó versenyen első lett Olaszország csapat, második a magyar, harmadik a görög, a negyedik a csehszlovák csapat. A döntőben az olasz tör csapat 10:6 arányban verte meg a magyar csapatot. Az epébajnokság eldöntésére ma került sor.

Budapest-Lipce vízipólo 12:3. Ma délután mérkőzött meg Lipcében Budapesten vízipólo csapata a lipcei válogatott legénységével, amelyet 12:3 arányban legyőzött.

A Haggibor felhívása. A Haggibor vezetője közli, hogy csapattörököt négy órákor az alábbi csapat áll ki a Romániával: Neumann, Rafael, Zella, Rosenbaum, Franke, Hamlet, Krausz, Lebovits, Szilágyi, Márk, László, Tantalók: Weisz és Naftali.

A Temesvári Bank és Kereskedelmi Részvénytársaság igazgatósága, felügyelő-bizottsága és tisztviselői kara mély fájdalommal tudatják vezérigazgatójuknak

SZANA ZSIGMOND

urnak,
angol királyi konzul, a Román Csillagrend Parancsnoka, a Román Koronarend
Nagykeresztjének tulajdonosa, stb.

folyó hó 24-én Csikágóban történt hirtelen és gyászos elhunytát.

A leghatalmasabb ideálok megvalósítására csodás akaraterevével és kiváló koncepcióval intézetünknek, vállalatunknak apostola volt és alapításaival mindenkor dicsőséget szerzett. Neve mindenkor összeforrott a Bánság közgazdaságával, amelynek több mint három évtizedig vezéralakja volt.

A Temesvári Bank, amely az elhunytak alapítása, főműve volt és félreismertetlenül magán viseli az ő nagy egyéniségének bélyegét. A legnehezebb időkben, a legsúlyosabb gazdasági viszonyok közepette is az ő céltudatos távolbalátása, egyénisége, akaratereje, biztos kezei irányították az intézetet.

Egy cél vezette: az intézet felvirágoztatása és ennek elérésére odaállította példátlan önzetlenséggel egész munkaerjét, minden tudását, energiáját.

Halálával fájdalmas és nehezen pótolható veszteség érte intézetünket, melynek igazgatósága, felügyelőbizottsága, valamint tisztviselő-kara soha el nem múló hálás kegyelettel fogja emlékét megőrizni.

Timișoara-Temesvár, 1929 május 25.

A Temesvári Bank és Kereskedelmi Részvénytársaság érdekkörébe tartozó intézetek mélyen megrendülve jelentik elnökük, alelnökük stb.

SZANA ZSIGMOND

vezérigazgató urnak,
angol királyi konzul, a Román Csillagrend Parancsnoka, a Román Koronarend
Nagykeresztjének tulajdonosa Stb.

közgazdasági életünk kivételes tehetségű vezéralakja váratlanul bekövetkezett elhunytát.

A megboldogult mindent összefogó egyénisége az összes alulirt intézetekre, vállalatokra reányomta az ő energikus nagyvonalúságának bélyegét. Az ő munkabírása, tudása, az ő minden problémát megoldó zseniálitása segített bennünket folytonosan előre. Neve mindenkor összeforrott mindazon vállalattal, amely valaha is a vezetése alatt álló intézet érdekkörébe került.

Emléke mint világitótűz örökké élni fog lelkünkben!

Timișoara-Temesvár, 1929. május 25.

Közgazdasági Bank Rt.
Bánáti Hitelbank Rt.
Első Karánsebesi Takarékpénztár Rt.
Dettai Takarékpénztár
Első Temesvári Szeszegető és Finomító Rt.
Temesvári Söröző Rt.
Kandia Rt. Cukorka- Csokoládé- és Konzervművek
Temesvári Bega Gőzmalom Rt.
Kimmel J. és C. Rt.

Herz Armin Flai Román Szalámigyár Rt.
Temesvári Telek- és Építő Rt.
„Hercules“ Gőztéglagyár Rt.
Gea-Kayer Egyesült Nagydróg. és Gyógyipari Rt.
„Leda“ Vegyitermékek Gyára Rt.
Román Textilművek Rt.
„Dura“ Elektrotechnikai és Műszaki Vállalat.
„Helicon“ Bánáti Nyomda Rt.
„Lumina“ Első Román Csillár- és Fémáru Gyár Rt.
„Balkan“ Export-Import Rt.

Közgazdaság

A mezőgazdák jásli nagygyűlése harcot hirdetett a szesz törvény revíziója ellen

(Bucuresti-Bukarest, május 28. Az Uj Kelet tudósítójától.) Néhány hónappal ezelőtt alakította meg Constantin Garoflid, az Averescu kormány volt földművelésügyi minisztere az ugynevezett agrár ligát, amely működésének céljait a földművelés erőteljes támogatását tüzte ki és hang-súlyozta teljes politikamentességét, bár tagjai főleg avereszkánusokból rekrutálódtak. A liga elnöke Garoflid lett, aki ugyanakkor a bortermelők szövetségének elnöke is. Így bizonyára nem a véletlen műve az, hogy az agrár liga működésének első pillanatától kezdve főleg a bortermelők érdekeinek megvédését tartja szem előtt és harcol a romániai szeszipar és a szeszgyárosok érdekei ellen.

Mint néhány nappal ezelőtt jelentettük, a kormányt fölöttébb aggasztja az a tény, hogy a szeszadilletékeknek csak egy egészen minimális hányadát tudja beinkasszálni, ami a költségvetési deficitet többszáz millióval növeli. Popovici pénzügyminiszter a szeszgyárosok fokozottabb ellenőrzését kérte, ugyanakkor azonban a kormány vezetőtagjaival tartott értekezleten az a meggyőződés alakult ki, hogy a szeszadilletékek katasztrofális deficitje az állam szeszpolitikájának következménye volt. A Garoflid-féle törvény következtében ugyanis a re-

gati bortermelők valamennyien szesztermelésre rendezkedtek be, silányminőségű és alig értékesíthető bort termeltek, amelynek következményeképpen a román bor renoméja rendkívül csökkent, ezzel szemben az alkoholizmus rendkívül fokozódott, annál is inkább, mert a bortermelők szeszprodukcójának ellenőrzése igen nehéz. Az állam bevételei viszont állandóan és ijedően csökkentek.

Igy történt azután, hogy még Mihalache földművelésügyi miniszter is belátta a mostani szeszpolitika revíziójának szükségességét és a bortermelők szesztermelésének káros voltát. Hogy Garoflid a kormány akcióját ellensúlyozza, mezőgazdasági kongresszust hívott egybe, ahol különböző intézkedéseket kértek a gabonaexport megdöntése érdekében, de valamennyien támadták a szeszindikatust és követelték, hogy az állam vegye birtokába az összes szeszgyárat és monopolizálja a szesztermelést. Természetes dolog, hogy a szesztermelés monopolizálását, ha az állam esetleg meg is akarná valósítani, hosszú esztendőket venne igénybe. Az agrár liga akciója ugyilátszik, nem is akar egyebet, mint megakadályozni azt, ami valószínűleg nem megakadályozható: a szeszpolitika revízióját.

A Dési Kishitelbank és Takarékpénztár közgyűlése

Uj tagok kerülnek be az igazgatóság és felügyelő-bizottságba. Átvehető az eredeti részvények

(Dej-Dés, május 28. Az Uj Kelet tud.) Élénk érdeklődés mellett tartotta meg első évi közgyűlést a Dési Kishitelbank és Takarékpénztár május hó 26-án a Kishitelbank helyiségében.

Friedmann Izsák a Kishitelbank elnöke nyitotta meg a gyűlést, ki beszédében rámutatott arra, hogy a Kishitelbank mindekor és minden tekintetben szigorúan azt tartotta szem előtt hogy a hozzá forduló kisembereket az intézet szabályainak keretein belül megfelelő támogatásban részesítse.

Ezután Barna Kálmán ügyvezető, az elnök kérésére felolvassa az igazgatóság és felügyelőbizottság jelentését.

Elnök köszönetet mond az igazgatóságnak és felügyelőbizottságnak, kik önzetlenül és minden díjazás nélkül teljesítik feladatukat.

A jelentések meghallgatása után a közgyűlés egyhangulag megadta a felmentvényt.

A következő igazgatóságot és felügyelőbizottságot választotta meg a közgyűlés egy évi időtartamra. Igazgatóság: Friedmann Izsák elnök, Rozenczweig Jakab alelnök, Weinberger Samu, Wiegner Samu, Händler Izsák, Neisz József, Bíró József, Hirsch Dávid, Lebovits Lajos, Nóé Izidor, Rozenthal Ignátz, Hirsch Ábrahám, Rozmann Tóbiás, Wolf Adolf, Adelstein Nándor, Ordentlich Ferenc, Fülöp Elek. — Felügyelőbizottság: Dr. Weinberger Manó elnök, könyvszakértő, Dux Vilmos könyvszakértő-főkönyvelő, Rozenczweig Vilmos, Fehér Berté, Márk József, Rozenczweig M. Jehuda, Salamoni Adolf.

Az angol sajtó és a Banca Nationala kamatlábemelésé. A Londonban megjelenő „Financial News”, amely tudvalegyen egyike a világ legelőkelőbb pénzügyi szaklapjainak legutóbbi számában foglalkozik a román jegybank kétszeres diszkontlábemelésével és a következőket írja többek között: A viszlezámitolási

kamatlábának másodszor való emelésével a Banca Nationala nem tett egyebet, mint hogy összhangba hozta a kamatlábat a román pénzpiac helyzetével. A 9 és fél százalékos diszkontláb sem áll e pillanatban szoros kontaktusban a piaccal, de a pénzügyi élet vezetői most igyekeznek rávenni a bankokat arra, hogy csökkenték a hivatalos és az általuk felszámított kamatláb közötti differenciát. A hivatalos kamatláb emelése logikus következménye volt a „gold exchange standard” bevezetésének. A konvertibilitás helyreállításával a Banca Nationala kényszerülve volt intézkedéseket tenni fedezetének megvédésére.

Nagyon jónak ígérkezik az ezévi termés. A földművelésügyi minisztérium legutóbb kiadott bulletinje szerint az ezévi termés igen jónak ígérkezik. Az őszi vetések ugyan hiányosak voltak és a késői fagy különben is érzékeny károkat okozott benne, ám a tavaszi vetések, amelyeket a kormány rendkívül intenzíven támogatott, kivételesen jónak ígérkeznek. A kommiuniké szerint egyetlen hektár terület sem maradt kiaknázatlannul ezévből, ami a legoptimistább reményekre jogosít fel. Gazdasági köröket azonban meglehetősen aggasztja az a tény, hogy a termés az egész világon nagyon jónak, az amerikai Egyesült Államokban pedig nagyszerűnek ígérkezik, ami Románia exportlehetőségeit természetesen csökkenti. A nagy világtőzsdéken az árak máris csökkenő tendenciát mutatnak és a hosszú terminusú kétések a mai nívónál jóval alacsonyabb árfolyamon jönnek létre. A kormányt máris komolyan foglalkoztatja a gabona értékesítésének problémája.

Most jelent meg
Zsidó dalok
Eisikovits Miksa
szerzeményei

Kapható az „UJ KELET”
könyvosztályában.

SPORT

Országos atlétikai tornaverseny. Június 2-án két országos atlétikai versennyel indul meg Románia ezévi atlétikai évi verseny Kolozsvarcra kelet és ma, 8 év után sem tud az egyetemen eldöntésre. Vasárnap délelőtt a KAC rendez országos versenyt, délután a KKASE tornaversennyel kapcsolatosan.

Sajnos, ez a túlszűfoltosság távolról nem annak a jele, hogy annyira fejlett atlétikánk volna, amely ilyen luxust is megenged, hanem csak annak a szomorú ténynek, hogy a rendező egyesület nem tudtak egymással megegyezni, viszont a pályát folytonosan igénybevesztik futballmeccsek céljaira. Sőt még a június 2-iki versenyt is némi veszély fenyegeti, mert a Románia-Sodronyipar mérkőzés erre a napra lett kisorsolva.

Szomorú tényként kell ebből az alkalmából megállapítani, hogy Kolozsvarcban egyetlen sporttelep van, amikor a Haggibbor lelkes tagjainak áldozatkész ségéből végre megfelelő telket szerzett, akkor az illetékesek minden utamódodon elgáncsolták a pálya birtokbavételét és ma, 8 év után sem tud az egyesület rendelkezni jogosan megszerzett pályájával. Mig más romániai városokban — hogy a kijelöltől ne is beszéljünk — egyre-másra épülnek az új pályák, nálunk megakadályoznak minden törekvést, amely a sport fejlesztését mozditaná elő.

Nálunk, Kolozsvarcra, két atlétikai versenyt rendeznek egyetlen napon és azután aludhatunk a jövő nyárig.

A bécsi Hakoah Csernovitzban. Bécs II. o. bajnokságát ritkán látott bravúrral nyerte ebben az évben a Hakoah. A volt osztrák bajnok tavaly kiesett az első osztályból, de ez nem csüggesztette el az egyesület vezetőjét és játékosait. Komolyan vette a másodosztály kijáratát és rekordteljesítménnyel került vissza az I. osztályu ígéret földjére: mind egy bajnoki meccset, számszerint 24-et, megnyerte és 48 ponttal első lett. A Hakoah évközben több elsőosztályu csapatral is mérkőzött és azok méltó ellenfelének mutatkozott. A zsidó csapat nagyszerű formáját rövidesen Románia illetve Csernovitz sportközönségének is alkalmá lesz élveznie. A csernovitzi Hakoah ugyanis tárgyalásokat folytat a bécsi testvéregységgel és minden kilátás megvan, hogy még a nyár folyamán el látogat Bukovina fővárosába. Talán alkalom kínálkozhatik a kolozsvari egyesületnek, főként a Haggibbornak, hogy a bécsieket a visszantázás alkalmával egy exhibitions-meccsnek megnyerjék.

Haggibbor-Románia. Holnap, csütörtökön fejezi be a Haggibbor sikereiben nem túlságosan gazdag bajnoki szezonját. Utolsó ellenfele ép a bajnokjelölt Románia lesz, amellyel szemben nincs sok kilátás a Haggibbor össze nem szokott egyjüttetésének, de amellyel szemben is komoly és lelkes játékot és sportszerű küzdelmet irnak elő az egyesület tradíciói. Reméljük, hogy ebben nem is fogunk csalatkozni.

SZÍNHÁZ — MŰVÉSZET

A Magyar Színház műsora:

Szerda: Marieza grófnő. (Lábass Juci második vendégjátéka. Ssz. 399.)

Csütörtök: Csikágói hercegnő (Lábass Juci bucsufőlépése. Sorozatsz. 400.)

Péntek: Miss Amerika. (Az idei évad utolsó operette-előadása. Az egész operette-személyzet bucsuja. Rendes helyárok. Sorozatszám 401.)

Szombat d. u. 3 1/2 órákor: Hivatalnok urak. (Az idei évad utolsó ifjúsági előadása. Nagyon olcsó helyárok. Bevezető előadást tart: dr. Borbély István. Sorozatszám 402.)

Szombat este 9 órákor: tynkettec. (Csak felnőtteknek. Nagyon olcsó mozhelyárok. Jegyek árai: 50, 40, 30, 20 és 10 lej. Sorozatsz. 403.)

Vasárnap d. u. 5 1/2 órákor: A tábornok. (Ujdonság. Nagyon olcsó mozhelyárok: 50, 40, 30, 20 és 10 lej. Sorozatszám 405.)

Vasárnap este 9 órákor: Marika. Táray Ferenc fellépésével. (Sorozatsz. 406.)

Hétfőn este 9 órákor: Pista néni. (Ujdonság. Poór Lili fellépésével. Esti előadás nagyon olcsó mozhelyárok. Sorozatszám 407.)

A Magyar Színház mozi-műsora:

Szerdán d. u. 5-kor és 7-kor: Kristály-patak ha megdagad. (Főszereplő: Greta Garbo. Helyárok: 30, 20 és 10 lej.)

Csütörtökön 5-kor és 7-kor: Kristály-patak ha megdagad.

Pénteken este 5-kor és 7-kor: Kristály-patak ha megdagad.

Vasárnap d. u. 11-kor Riff és Raff: Két bakkancos, 7 felvonásos burleszk. Főszereplők: Raymond Hatton és Wallace Beery. Kiegészítésül egy 2 felvonásos bohózat. Helyárok 15

A Nemzeti Színház és a Román Opera heti műsora:

Szerda: Tosca. (Octav Arbore tenorének fellépésével.)

Csütörtök: Szent János éj.

Péntek: Aida. (Octav Arbore fellépésével.)

A színháziroda közleményei:

Ma Marieza grófnő, holnap Csikágói hercegnő — Lábass Juci bucsufőlépése. Tegnap óta valóságos Lábass Juci lárván Kolozsvarcra. A kitűnő operette-primadonna, aki nemcsak Budapesti közönségének kedvelte, de nagyszerű márka a bécsi és budapesti közönség előtt is, valósággal elbűvölte első fellépésével a mi publikumunkat is. A tegnapi este nem volt vége-hossza a tapsnak, ismétlésnek. Még soha ilyen gyorsan nem hódította meg a közönségszűk vendég-primadonna. Ennek a hatása látszik is a pénztár előtt, mert valósággal ostromolják a színházat jegyekért, a mai és holnapi Lábass-estékre. Ma este a Marieza grófnő-ban, holnap este pedig a Csikágói hercegnőben lép fel Lábass Juci. Ezek lesznek a bucsufőlépései, mert szerződése pénteken már másfelé szólítja.

MOST JELENT MEG!

Dr. KOHN HILBEL: A palesztinai kolonizáció

Az első magyar nyelvű könyv, amely rendszeresen összefoglalva ismerteti:

A palesztinai kolonizáció ötvenéves történetét;
a palesztinai kolonizáció módszereit, tárgyi és személyi tényezőit;
a kolonizáció közgazdasági és pénzügyi problémáit.

Ára 60. lej. — Megrendelhető: Az Uj Kelet könyvosztályában.

HIRDESSZEN AZ UJ KELET-ben